

SZÓSZÉK – ÚRASZTALA

ARTHUR J. LONG

„ELJETEK AZ ÚRHOZ MÉLTÓAN“

Kol 1,10

A megtisztelés és kiváltság mély érzésével állok előttetek és szölok hozzátok az unitárius bizonyágtétel és tudomány központjában. Kolozsvár a legrégebbi unitárius gyülekezet otthona a világon; ez a város és egyházközség Dávid Ferenc halhatatlan nevéhez kapcsolódik, aki annak a hitnek úttörője és vértanúja, melyet mi is vallunk. Dávid Ferenc volt az ésszerű kereszténység apostola, a türelem és vallásszabadság legkorábbi szószólója. Wilbur, a nagy amerikai unitárius történész megállapítása szerint Dávid Ferenc megérdemli, hogy mint az unitárius történelem vértanúinak egyikét Servetóval egy sorba állítsuk. „Dávid Ferenc hitfelfogásában és tanításában messze megelőzte Socinust és a maga korát; egyike volt azoknak a korai unitárius vezetőknek, akik lelkileg otthon éreznék magukat a 20. század unitáriusai között.“

Állandóan emlékeztetem angol testvéreimet, hogy az unitarizmus igazi szíve és eredeti forrása annak a hitnek, amelyet mi is vallunk, amely annyira kedves nekünk, és az itt van Romániában. A legrégebbi angol unitárius egyházközségünk története a 17. században kezdődik. Ez a kezdet John Biddle nevéhez fűződik, akit jogosan neveznek „az angol unitarizmus atyjá“-nak, akit hitéért bebörtönöztek és aki szenvedései következtében 1662-ben halt meg. Az általa alapított kicsi gyülekezet hamar kihalt. Mindazok a gyülekezetek, amelyek eredetüket a 17. századra vezetik vissza, megalakulásuk idejében még nem voltak unitáriusok. Az angol unitarizmus valójában a 18. században kezdődik Priestley és Lindsey munkásságával. Erdélyben viszont az unitarizmus már a 16. században kezdődik az 1568. januári tordai országgyűlés történeti határozatával, melyet Wilbur amerikai történész az „unitárius történelem Magna Chartája és arany dátumá“-nak nevez. Ezen a helyen ti jogosan és büszkén beszélhettek négyszáz éves folytonosan unitárius történelemről, a hűséges és töretlen bizonyágtétel négyszáz évről, amely nehézséggel, viszontagsággal és üldözéssel volt tele.

Üdvözöllek és tisztellek titeket az egy Isten nevében, akit mindannyian szolgálunk. Kitüntetve érzem magam, hogy ez alkalommal mint a Manchester-i Unitárius Teológiai Intézet rektora közvetíthetem Intézetünk legmelegebb jókívánságait, valamint az Angol Unitárius és Szabadelvű Keresztény Egyház meleg és baráti üdvözlését. Köszöntjük és nagyra becsüljük dicsőséges történelmeteket és évszázados hűséges tanúbizonyásokat. De mi nemcsak a múlt nagy neveit köszöntjük, meg-

emlékezünk az imádság szavaival „az elhunyt hűséges és buzgó unitáriusokról is, akiknek emléke Istennél él”.

Üdvözöljük és tiszteljük egyházakat úgy, amint az ma él és munkálkodik a 20. század nehéz világában, s törekedik megtartani atyáink hitét és tanúságtételét. Pál apostolnak a tessalonikai gyülekezethez intézett szavaival köszöntelek: „Hálát adunk az Istennek mindenkor mindnyájatokért, emlékeztvén rólatok a mi imádságainkban; szüntelenül emlegetve a ti hitetek munkáját, és a ti szeretetetek fáradozását” (1Tessz 1,3).

Ez alkalommal Pál apostolnak egy másik mondásáról szeretnék beszélni, melyet a kolosszabeli gyülekezethez intézett: „Éljetek az Úrhoz méltóan teljes mértékben az ő tetszésére, teremjetez gyümölcsöt mindenfajta jó cselekedettel és növekedjetez az Isten ismeretében.” Ezekben a szavakban a mindannyiunk által vallott hit lényegének szép összefoglalása található, annak a hitnek, amely a könyörület és az ember-séges cselekedetek nemes gyakorlásában fejeződik ki, amely jószívű és türelmes a különbségekkel szemben, és amely Isten megismerésére irányuló, állandóan mélyülő lelki tudatosságot és növekedést tükröz.

Lássuk közelebbről az apostol mondását. Ő azt tanítja, hogy nekünk az Úrhoz méltóan kell élnünk, teljes mértékben az ő tetszésére. Időszerű figyelmeztetés ez, hogy a keresztény vallás sokkal inkább az élet, mintsem a hittételek ügye. „Nem minden, aki ezt mondja nékem: Uram! Uram! megyen be a mennyek országába, hanem aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát” (Mt 7,21). Amint a nagy angol színműíró és filozófus, George Bernard Shaw egyszer megjegyezte: „Egy embernek a hitvallását nem annyira abból állapíthatjuk meg, amit hisz, hanem inkább abból, amit cselekszik.” Az élet, amit élünk és ahogyan embertársaink iránt cselekszünk — ez az, ami valóban fontos. Pál apostol szerint mindig törekednünk kell arra, hogy gyümölcsöt teremjünk minden jó cselekedetben. Ez a bibliai hasonlat emlékeztet arra a próbára, melyet Jézus sugalmazott, és amelyet sok keresztény elfelejtett: „Gyümölcsöikről ismeritek meg őket.” Ez az a próbatétel, melyet olyan sok keresztény teljesen mellőzött, s amelyet az unitáriusok a maguk kárán kénytelenek voltak tapasztalni. Az egyház híveitől azt kérte számon: „Mit hisztek? Melyek a dogmáitok?” Majd azt parancsolta, hogy ezeket a hittételeket el kell fogadnotok és alá kell írnotok ezt a hitvallást! Ezzel szemben Jézus azt tanította, hogy: „Gyümölcsöikről ismeritek meg.” Mi teljes alázatossággal állíthatjuk, hogy ezt a jézusi követelményt soha nem felejtettük el. Mindig törekedtünk keresztények lenni, Jézus követői, mindenben neki tetsző életet élni, és minden jó cselekedetben gyümölcsöt teremni.

„Jó cselekedetek!” — Akik jártasok a teológiában, azok tudják, hogy a „jó cselekedetek” egyike azoknak a látszólag ártatlan kifejezéseknek, melyek a kereszténység történetében végtelen vitáknak, megoszlásnak és vérontásnak voltak a forrásai. Hogyan üdvözülünk, kérdezték: hit vagy cselekedet által? Visszaemlékszem egy történetre, melyet néhai tanárom, az oxfordi Manchester College rektora, Robert Nicol Cross mondott. Egy fiatal lelkész egyik idősebb lelkésztársát látogatta meg. A házigazda ragaszkodott hozzá, hogy vendégét elkísérje a vasútállomásra. A fiatal embert nyugtalanította a lassú menés, attól félt, hogy a vonatot lekési. A házigazda, aki állandóan figyelte az

óráját, kitartott amellett, hogy a vonat érkezéséig még elegendő idejük van. Sajnos, amikor az állomásra értek, a vonat már elment. A házigazda elfelejtette aznap felhúzni az órát, és emiatt megállott. Nagyon le volt hangolva, s azzal mentegette magát, hogy nem tudja megérteni, hogy ez történhetett. Ő mindig hitt az órájában. „Az lehet — mondotta a fiatalember —, de az óra esetében is a hit mellett cselekedetre is szükség van.” Ez igaz! Természetes, hogy szükségünk van hitre, de szükségünk van jó cselekedetre is, úgy, amint hitelődeink állították. Egyet-értünk a Jakab-levél írójával, hogy a hit cselekedetek nélkül természetlen, halott. Bizonyára tudjátok, hogy Serveto hitvitáiban nem csupán a szentháromságot tagadta, de ellene volt a hit által való üdvözülésnek is. Tudatában volt annak, hogy szükségünk van cselekedetre is, mindenképp pedig jó cselekedetre. Mennyi küzdelmet és vérontást lehetett volna elkerülni, ha az emberek kivégzése helyett ezt figyelembe veszik!

Mint egyének és mint egyház mindig kérdeznünk kell önmagunktól: termünk-e gyümölcsöt jó cselekedetben? Barátságosak, segítőkészek és szeretők, könyörületesek és türelmesek vagyunk-e? S mivel hitünk nem csupán egy érzelmi jóakarát ügye, állást foglalunk-e határozottan az igazságtalanság és elnyomás ellen? Erősek vagyunk-e mindig segíteni a gyengét és az elnyomottat? A múlt század egyik nagy angol unitáriusának, John Relly Beard-nek, a Manchester-i Unitárius Teológiai Intézet alapítójának és első rektorának szavai szerint: „Mi unitáriusok lényegében harcos magatartásúak vagyunk: mi állandóan küzdünk a tévedés, a babonák és a nyomorúság ellen.”

De térjünk vissza egy pillanatra textusunkra, figyeljük meg, benne fontos megállapítást találunk: „növekedjétek az Isten ismeretében”. Vajon nem képezi-e a mi egyházunk és minden egyház küldetésének lényeges részét, hogy Isten létét és szeretetét még valóságosabbá tegyék? Egyházunkban sok vita folyt a lelkész hivatásáról. Meggyőződésem szerint a lelkész az a személy, akinek az a munkaköre, hogy Istent még valóságosabbá tegye mások számára. S mivel mi elfogadtuk a hívek egyetemes papságának protestáns tanítását, hisszük azt is, hogy nem csupán egyedül a lelkész az, aki ezt a munkakört betölti. Az egész egyház és annak minden tagja részt vesz a lelkészi munkakörben, melynek lényege: valóságosabbá tenni Istent mások számára. Kétségtelen, hogy ez egyházunk feladatának szerves része. Napjainkban — természetesen — ki kell terjesztenünk barátságunkat, jó viszonyunkat, közösségünket azok felé is, akik kétséget táplálnak Isten iránt, akik magukat humanistáknak nevezik, akik az Isten fogalmába foglalt kérdésekkel vívódnak, és akiknek új, a megszokottól eltérő eszmék vannak Istenről. Szükségesnek látszik megállapítani, hogy mi nem csupán azért vagyunk, hogy Istent valóságosabbá tegyék, hanem inkább azért, hogy az élet rejtett lelki mélységeit embertársaink számára valóságosabbá tegyék. Ez tulajdonképpen az istenismeret növekedésének egy másik módja. Ma egyes nagy teológusok emlékeztetnek arra, hogy Isten lényegében a lét alapja, és így ő elsősorban lelkünk mélységeiben található meg.

„Teremjétek gyümölcsöt... növekedjétek az Isten ismeretében.” A növekedés szót nem szabad figyelmen kívül hagynunk. Egyházunknak sohasem szabad megelégedni a tétlenséggel, a helyben állással. A

lelkiismeretünk is mindig növekedő kell hogy legyen. Törekednünk kell mindig előrehaladni, fejlődni, biztos lenni a „zarándok-atyák” hitében, akik hazájukból — Angliából — Amerikába mentek át, hogy általuk „az Úr igéjéből még több világosság és igazság törjön elő”. Egyik nagy értéke Dávid Ferencnek az, hogy ő nem félt megváltoztatni eszméit. Nekünk sem szabad soha félnünk a változástól. Amint egy bölcs ember mondotta: „Élni annyit jelent, mint változni, és jól élni azt jelenti, hogy gyakran változni.” Az angol unitárius énekeskönyv egyik énekének szavai szerint:

Tisztább, egyre tisztább legyen az értelem,
hogy minden kötelesség drágább legyen nekem, . . .
Hogy egyre magasabbra a felhők s éj felett
fölemelkedve, érjek a felkelő naphoz közelebb.

Nekünk mindig növekedni kell a lelki valóság ismeretében, hogy ismertté tegyük mások között is a mi unitárius hitünket. Megmutatjuk azt egyházunk életében és a mi életünkben, mint egyének életében a hitelődeink által reánk hagyott vallás átalakító hatalmát. Tegyük ezt úgy, amint arra Pál apostol figyelmeztet: amiképpen ragyogott Mózes arca, amikor lejött a hegyről, a mi arcunk is ragyogja Isten dicsőségét.

A nagy angol novellairó, Thomas Hardy verseket is írt. Egyik általam nagyon kedvelt verse egy egyszerű madárénekről szól. Hardy elmondja benne, hogy egy hideg, sötét este történt, körülötte nem volt más semmi, mint homály és kétségbeesés. Egyszerre azonban egy csodálatosan szép madárének csendült fel. Meglepődve állapította meg, hogy egy öreg, tépett rigó énekelt, a hűvös esti levegőt égi zenével töltve be. Mit jelenthetett ez az ének?

Oly kevés oka lehetett, hogy elragadtatott
hangjával csengje, mit a Föld bárhol is adhatott,
hogy arra kellett gondolnom: benne áldottan felbuzog
a jó remény, miről én nem, de ő már rég tudott . . .

Titkos, áldott remény! Vajon nem jelenhetünk-e meg mi is így a világ előtt mint olyanok, akiknek egy szent, áldott reményünk van? És amint Pál apostol mondja, pontosan azért, mert nekünk megvan ez a reményünk, mert képesek vagyunk azt a beszéd merészségével szólani is. „Az Úr pedig a lélek; és ahol az Úrnak lelke, ott a szabadság” (2Kor 3,17). Éppen ezért „ilyen reménységben nagy nyíltsággal szólunk”. „Mi pedig az Úrnak dicsőségét mindnyájan fedetlen arccal szemlélvén, ugyanazon ábrázatra elváltozunk, dicsőségről, dicsőségre, úgy, mint az Úrnak lelkétől” (2Kor 3,18).

Tennyson, a viktoriánus korszak nagy költője egyik barátjával arról vitatkozott, hogy amikor elérkezik az idő, hogy eltávozzanak erről a világról, mit szeretnének életükben megvalósítotttnak tudni. Barátja ezt mondotta: „Szeretném tudni és érezni, hogy én ezt a világot jobbnak hagyom hátra, mint ahogy találtam.” Tennyson ezzel szemben ezt mondta: „Én inkább azt szeretném remélni, hogy képes voltam a világnak Isten új látomását adni.”

Igen ismert Angliában a Maude Louise Raye-nak egyik balladája, amelynek címe *Az én feladatom*. Sokan kigúnyolták ezt a verset. Én azonban mégis hiszem, hogy ez a vers nekünk az erő üzenetét sugározza:

Valakit egyre jobban szeretni nap mint nap,
gyermeki életeknek tárnai fel utakat,
elmélkedni — hadd érjen a nemes gondolat —
s imádkozni s ha est jó, szórni mosolyomat;
az igazságot tartva égő szemem előtt
s követni azt, mint ahogy a vak emberek
vágynak a világosság után.
Hajnaltól éjszakáig tenni a tölem telhetőt —
s megtisztítani szívem: hogy Istent mindig
láthassam,
s szavára válaszolhassak: ez az én feladatom.

Nemde ez a mi feladatunk, egyházunk feladata? Nem próbálhatjuk-e meg, hogy méltóbbakká legyünk erre a feladatra, melyet Isten állít elénk? Meggyőződésem, hogy feladatunkat teljesíthetjük, ha mindig emlékezetben tartjuk azt a tanácsot, melyet Pál apostol adott régen a kolosszabeli gyülekezetnek: „Éljetek az Úrhoz méltóan teljes mértékben az ő tetszésére, teremjetekek gyümölcsöt mindenfajta jó cselekedettel, és növekedjetekek az Isten ismeretében.” Amen.*

SZÉKELY LÁSZLÓ

PARTOK KÖZÖTT ISTENORSZÁGÁÉRT

Jn 15,13

Megvalósult a 2500 éves terv. A technika és acélos akarat 1974. október 9-én felavatta és átadta a használatnak a Boszporus felett emelt hidat, amely összeköti Európát Ázsiával. Az emberiség történetében ez az első olyan híd, amely két világrészt kapcsol össze, és ez jelképes is: az egymáshoz való közeledésnek, az emberek közötti távolság legyőzésének szimbóluma.

Ennek a jelképnek evangéliumi értelme is van, hiszen látható vagy láthatatlan hidak nélkül nincs közlekedés az eszmék, meggyőzések, vallásos felfogások között, nincs közeledés, közös célkitűzés lélek és lélek, ember és ember között.

A hídavatás óta millió jármű vitte és hozta a két part között az embert, árut és a bánatot, s bár a híd sokszor megremegek, íve pattanásig feszül a terhek súlya alatt, mégis áll és szolgálja a célt, amelyért építettett.

* Elmondotta júl. 24-én a kolozsvár-napocai templomban, az IARF regionális teológiai konferenciájának záróistentiszteletén. Fordította dr. Erdő János.